

Sygn. akt I C 371/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 02 czerwca 2021 roku

Sąd Okręgowy Warszawa-Praga w Warszawie I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący SSO Kinga Kubuj

po rozpoznaniu w dniu 02 czerwca 2021 roku w Warszawie

na posiedzeniu niejawnym

sprawy z powództwa K. L.

przeciwko B. N. (1)

o uznanie czynności prawnej za bezskuteczną

1. uznaje za bezskuteczną w stosunku do powoda K. L. – w zakresie przysługującej mu wierzytelności w wysokości 101.016,72 € wraz z ustawowymi odsetkami (sto jeden tysięcy szesnaście euro i siedemdziesiąt dwa centy) oraz co do kwoty 12.513 zł (dwanaście tysięcy pięćset trzynaście złotych zero groszy) stanowiącej koszty procesu – stwierdzonej prawomocnym nakazem zapłaty wydanym przez Sąd Okręgowy w Warszawie I Wydział Cywilny z 14 lipca 2015 roku, w sprawie I Nc 153/15, a także w zakresie przysługującej mu wierzytelności w wysokości 2.018,85 zł (dwa tysiące osiemnaście złotych i osiemdziesiąt pięć groszy), stanowiącej koszty postępowania egzekucyjnego, przyznane prawomocnym postanowieniem Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym dla Warszawy Pragi Północ w Warszawie J. B. o umorzeniu egzekucji Km 7143/15 z 5 kwietnia 2016 roku – umowę darowizny zawartą w dniu 26 kwietnia 2012 roku w W. przed notariuszem L. S., rep. (...), na podstawie której Z. T. przeniósł na pozwaną B. N. (1) udział w prawie użytkowania wieczystego nieruchomości położonej w W. przy ul. (...), dla której jest prowadzona przez Sąd Rejonowy dla Warszawy Mokotowa w Warszawie księga wieczysta nr (...), wraz z posadowionym na niej domem jednorodzinny o kubaturze 546 m², wraz z równoczesnym ustanowieniem przez pozwaną na rzecz Z. T. służebności osobistej w postaci dożywotniego, nieodpłatnego prawa zamieszkania w objętym darowizną budynku mieszkalnym i korzystania ze wszystkich znajdujących się w nim urządzeń;

2. oddala powództwo w pozostałym zakresie;

3. rozliczenie kosztów postępowania poleca referendarzowi sądowemu ustalając, że koszty procesu strony ponoszą po połowie.

Sygn. akt I C 371/17

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 7 kwietnia 2017 roku (data prezentaty) powód K. L. w pozwie skierowanym przeciwko B. N. (1) wniósł o uznanie za bezskuteczną w stosunku do powoda umowy darowizny zawartej 26 kwietnia 2012 roku w W. przed notariuszem L. S., rep. (...), pomiędzy niewypłacalnym dłużnikiem Z. T. jako darczyńcą oraz pozwaną jako obdarowaną z pokrzywdzeniem powoda wraz z równoczesnym ustanowieniem przez pozwaną na rzecz dłużnika służebności osobistej w postaci dożywotniego, nieodpłatnego prawa zamieszkania w objętym darowizną budynku mieszkalnym i korzystania ze wszystkich znajdujących się w nim urządzeń do wysokości przysługującej powodowi

względem Z. T. wierzytelności objętej nakazem zapłaty Sądu Okręgowego w Warszawie I Wydziału Cywilnego z 14 lipca 2015 roku, wydanym w sprawie I Nc 153/15 (101.016,72 € wraz z ustawowymi odsetkami oraz 12.513 zł zwrotu kosztów procesu) oraz kosztami bezskutecznej egzekucji w wysokości 2.018,85 zł, przyznanymi prawomocnym postanowieniem Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym dla Warszawy Pragi Północ w Warszawie J. B. o umorzeniu egzekucji Km 7143/15 z 5 kwietnia 2016 roku. Ponadto wniósł o uznanie za bezskuteczną w stosunku do powoda umowy darowizny zawartej 18 lutego 2013 roku w W. przed notariuszem L. S., rep. (...), pomiędzy niewypłacalnym dłużnikiem Z. T. jako darczyńcą oraz pozwaną jako obdarowaną z pokrzywdzeniem powoda do wysokości przysługującej powodowi względem Z. T. wierzytelności objętej nakazem zapłaty Sądu Okręgowego w Warszawie I Wydziału Cywilnego z 14 lipca 2015 roku, wydanym w sprawie I Nc 153/15 (101.016,72 € wraz z ustawowymi odsetkami oraz 12.513 zł zwrotu kosztów procesu) oraz kosztami bezskutecznej egzekucji w wysokości 2.018,85 zł, przyznanymi prawomocnym postanowieniem Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym dla Warszawy Pragi Północ w Warszawie J. B. o umorzeniu egzekucji Km 7143/15 z 5 kwietnia 2016 roku. Powód domagał się zasądzenia od pozwanej na swoją rzecz kosztów procesu (pozew k.4-14, pismo k. 511-512).

W uzasadnieniu powód wskazał, że jest wierzycielem Z. T., a jego wierzytelność wynika z prawomocnego nakazu zapłaty wydanego przez Sąd Okręgowy w Warszawie w dniu 14 lipca 2015 roku. Powód podniósł, że postępowanie egzekucyjne prowadzone w stosunku do dłużnika nie doprowadziło do zaspokojenia roszczenia powoda. Powód wskazał, iż dłużnik dokonał na rzecz swojej córki B. N. (1) darowizny lokalu mieszkalnego oraz lokali użytkowych, czym zwiększył swoją niewypłacalność i pozbawił wierzyciela, tj. powoda, możliwości zaspokojenia roszczenia.

W odpowiedzi na pozew z dnia 27 października 2017 roku (data stempla) pozwana B. N. (1) wniosła o oddalenie powództwa w całości i zasądzenie od pozwanego na swoją rzecz kosztów procesu (odpowiedź na pozew k. 159-164).

W uzasadnieniu pozwana wskazała, że powód wraz z dłużnikiem prowadzili wspólne przedsięwzięcie na zasadzie spółki cichej i wierzytelność powoda stanowi w istocie nieprzekazany mu zysk spółki. Pozwana podniosła, że darowizny na jej rzecz dłużnik dokonał z przyczyn innych, niż wyzbywanie się majątku, nie miał na celu pokrzywdzenia wierzyciela, a w chwili dokonywania tej czynności był wypłacalny. Tym samym pozwana zakwestionowała, że wiedziała lub przy zachowaniu należytej staranności mogła się dowiedzieć o zadłużeniu darczyńcy.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Prawomocnym nakazem zapłaty z 14 lipca 2015 roku, wydanym w sprawie o sygn. I Nc 153/15, Sąd Okręgowy w Warszawie I Wydział Cywilny nakazał dłużnikowi Z. T. zapłacić powodowi całą dochodzoną przez niego kwotę w wysokości 101.016,72 € oraz kwotę 12.513 zł tytułem zwrotu kosztów procesu. W dniu 5 listopada 2015 roku powód skierował do Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym dla Warszawy Pragi Północ w Warszawie J. B. wniosek o wszczęcie egzekucji świadczeń pieniężnych w oparciu o powyższy tytuł egzekucyjny, zaopatrzony w klauzulę wykonalności. We wniosku powód wskazał zajęcie nieruchomości jako jeden ze sposobów egzekucji, zaś przedmiot jednej z darowizn – nieruchomość przy (...) – jako znany mu składnik majątku dłużnika. Postanowieniem z 5 kwietnia 2016 roku, postępowanie egzekucyjne o sygn. Km 7143/15 zostało umorzone z uwagi na jego bezskuteczność – nie ujawniono żadnego składnika majątku Z. T., który podlegałby zajęciu. Komornik przyznał przy tym dłużnikowi koszty egzekucji na łączną kwotę 2.018,85 zł (kopia nakazu zapłaty SO w Warszawie z 14.07.2015 k. 110-110v, wniosek o wszczęcie egzekucji k. 111-114, postanowienie Komornika Sądowego o umorzeniu egzekucji k. 115-115v).

Dług Z. T. wobec powoda wynikał z ich wzajemnych rozliczeń z inwestycji w restaurację, położoną w W. przy ul. (...). Powód przekazywał dłużnikowi kwoty na inwestycję. Kwota ta nie została mu przez dłużnika zwrócona. W 2009 roku dłużnik obiecał powodowi, że zwróci mu tę kwotę, jednak nie ustalono wówczas zasad ani terminu zwrotu. W 2011 roku powód bezskutecznie domagał się od Z. T. zwrotu pieniędzy. Dłużnik złożył wobec powoda dwa oświadczenia, z których wynikało, że jego zobowiązanie na dzień 26 maja 2011 roku 83.420 €, zaś na 1 stycznia 2012 roku 93.430 €. Zaakceptował te kwoty i obiecywał, że na pewno dokona ich spłaty (oświadczenia z 26.05.2011 k. 108, oświadczenie z 01.01.2012 k. 109, zeznania świadka Z. T. k. 334-349).

Dłużnik był wraz z żoną A. Z. użytkownikiem wieczystym nieruchomości położonej w W. przy ul. (...), dla której jest prowadzona przez Sąd Rejonowy dla Warszawy Mokotowa w Warszawie księga wieczysta nr (...), oraz współwłaścicielem (udział w wymiarze 1/2 współwłasności) posadowionego na niej domu jednorodzinnego o kubaturze 546 m². Umową darowizny z 26 kwietnia 2012 roku, sporządzoną w formie aktu notarialnego zawartego przed notariuszem L. S. rep. (...), Z. T. i jego żona przenieśli użytkowanie wieczyste wraz z przysługującym im prawem własności domu jednorodzinnego na pozwaną; zgodnie z § 5 cyt. umowy, pozwana, uwzględniając wolę darczyńców, ustanowiła na ich rzecz służebność osobistą w postaci dożywotniego, nieodpłatnego prawa zamieszkiwania w budynku (kopia aktu notarialnego z 26.042012 roku, rep. (...) k. 18-27; wydruk treści księgi wieczystej nr (...) k. 28-61).

Dłużnik był również współwłaścicielem innych nieruchomości – lokalu użytkowego nr (...), wyodrębnianego z nieruchomości położonej w W. przy ul. (...), dla której prowadzona jest przez Sąd Rejonowy dla Warszawy Mokotowa w Warszawie księga wieczysta nr (...), lokalu użytkowego nr (...), wyodrębnionego z nieruchomości położonej w W. przy ul. (...), dla której prowadzona jest przez Sąd Rejonowy dla Warszawy Mokotowa w Warszawie księga wieczysta nr (...), lokalu użytkowego nr (...) wraz z przynależącymi do niego trzema piwnicami i toaletą, wyodrębnianego z nieruchomości położonej w W. przy ul. (...), dla której prowadzona jest przez Sąd Rejonowy dla Warszawy Mokotowa w Warszawie księga wieczysta nr (...), w których wraz z żoną prowadził przez lata działalność gastronomiczną. Umową darowizny z 18 lutego 2013 roku, zawartą w formie aktu notarialnego sporządzonego przez notariusza K. Ł., rep. (...), Z. T. przeniósł na pozwaną przysługujący mu udział w prawie własności tych lokali (kopia aktu notarialnego z 18 lutego 2013 roku, rep. (...) k. 62-69; wydruk treści księgi wieczystej nr (...) k. 70-107).

Obdarowana pozwana B. N. (1) jest córką dłużnika Z. T. (kopia aktu notarialnego z 26.042012 roku, rep. (...) k. 18-27, kopia aktu notarialnego z 18 lutego 2013 roku, rep. (...) k. 62-69).

W darowanym pozwanej lokalu przy u. (...) obecnie mieści się restauracja (...), której właścicielką obecnie jest pozwana, a wcześniej była nią żona dłużnika A. Z.. Restauracja jest firmowana osobą dłużnika Z. T., który widniał na jej stronie internetowej jako jedyny właściciel lokalu, podobnie jak wcześniej w odniesieniu do nieczynnej już Restauracji (...). Pod tożsamym adresem od 2001 roku zarejestrowana jest również inna indywidualna działalność gospodarcza pozwanej (wydruk strony internetowej restauracji (...) k. 116-117; kopia protokołu otwarcia strony internetowej restauracji (...) k. 118-124, umowa z aneksem k. 165-167, wydruk CEiDG k. 169, 218-220, kopia paragonu k. 170, 175, decyzje administracyjne k. 171-174, 176-181).

Z. T. w latach 2009-2013 wykazywał dochody w kwotach od 132.229 zł rocznie do 331.667 zł rocznie. W analogicznym okresie dochody jego żony wzrosły z kwoty 76.058 zł rocznie do kwoty 582.852 zł rocznie. Mimo to w okresie prowadzenia działalności gospodarczej, poprzedzającym dokonanie darowizny, borykał się z licznymi problemami finansowymi, które uniemożliwiły mu uiszczanie czynszu z tytułu najmu lokali przy ul. (...) w W., zaś zadłużenie z tego tytułu rosło przez wiele miesięcy, aż do rozwiązania z tego powodu umowy najmu przez (...) W. w kwietniu 2009 roku. Zakład (...) 6 kwietnia 2009 roku wypowiedział Z. T. umowy najmu lokali przy ul. (...) z uwagi na zaległości czynszowe rzędu 100.000 zł, które – wobec braku ich dobrowolnego zaspokojenia - stały się przedmiotem postępowań cywilnych II Nc 59/10 oraz II Nc 73/10, zakończonych wydaniem w nich nakazów zapłaty z 14 stycznia 2010 roku. Na ich podstawie dwukrotnie wszczęto postępowanie egzekucyjne, za każdym razem egzekucja była bezskuteczna. We wrześniu 2012 roku Zakład (...) wypowiedział dłużnikowi umowę najmu również lokalu przy ul. (...) z powodu istnienia zaległości czynszowych w kwocie przekraczającej 100.000 zł. Z. T. posiadał również znaczne zaległości w regulowaniu podatków oraz odprowadzania składek na ubezpieczenia społeczne od roku 2012, a jego zadłużenie składkowe za okres od lipca 2010 do grudnia 2014 wyniosło 338.000 zł. Z. T. był zadłużony również u znajomych i miał problemy ze zwrotem pożyczek (pismo Zarządu Gospodarowania (...) (...) (...) (...) W. k. 237, protokoły zdawczo – odbiorcze lokalu przy ul. (...) z 30 kwietnia 2009 roku k. 238-244, wypowiedzenie umowy najmu k. 245, pismo Zastępcy Dyrektora Zarządu Gospodarowania (...) (...) (...) (...) W. k. 249, odpowiedzi Naczelników US, odpowiedź ZUS (...) Oddział w W. z 25 maja 2016 roku k. 250-251, zeznania świadka Ł. M. k. 277-279, zeznania A. Z. k. 279-282, zeznania podatkowe k. 367-396).

W dacie dokonywania darowizn, dłużnik był świadomy istnienia wymagalnego roszczenia powoda, co potwierdził dwoma oświadczeniami. Wierzytelność ta wynosiła na 26 maja 2011 roku 83.420 €, zaś na 1 stycznia 2012 roku 93.430 €. Z końcem 2014 roku dłużnik zaprzestał wykonywania działalności gospodarczej – prowadzenia restauracji, a w dniu 25 maja 2015 roku wykreślono firmę z rejestru. Od kilkunastu lat pozostaje z żoną w ustroju rozdzielności majątkowej. Obecnie nie ma żadnego źródła dochodów, nie posiada oszczędności, jest zadłużony – inwestycja w lokal przy ul. (...) pochłonęła cały jego majątek. Skierowano przeciwko niemu akt oskarżenia o to, że doprowadził powoda do niekorzystnego rozporządzenia mieniem, wprowadzając go w błąd co do swojej sytuacji majątkowej, zamiaru i możliwości wywiązania się z zaciągniętego zobowiązania. Został uniewinniony od tego zarzutu (oświadczenia z 26.05.2011 k. 108, oświadczenie z 01.01.2012 k. 109, wydruk CEiDG k. 168, zeznania A. Z. k. 279-282, zeznania świadka Z. T. k. 334-349, kopia aktu oskarżenia k. 354-360, wyrok XII K 204/18 z uzasadnieniem k. 488-498).

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie wskazanych wyżej dowodów z dokumentów uznając, że stanowią one pełnowartościowy materiał dowodowy. Autentyczność i wiarygodność tych dokumentów nie była bowiem przez strony kwestionowana. Strony dokonały jedynie ich odmiennej oceny, w zależności od podnoszonych twierdzeń i zarzutów. Takie stanowisko stron procesu, w ocenie Sądu, nie miało jednak wpływu na autentyczność i wiarygodność tych dowodów z dokumentów. Sąd wziął pod uwagę również zeznania świadka Ł. M. i częściowo świadków: A. Z. i Z. T., w zakresie, w którym były zbieżne z pozostałym materiałem dowodowym zgromadzonym w sprawie, uznanym przez Sąd za wiarygodny.

Częściowo niewiarygodne były zeznania A. Z., a to w części, w której twierdziła, że sytuacja finansowa dłużnika Z. T. w dacie dokonywania darowizny była znakomita, gdyż prowadził szereg świetnie prosperujących restauracji. Z pozostałych dowodów zgromadzonych w sprawie wynika natomiast, że dłużnik borykał się z problemami finansowymi w zasadzie przez cały okres prowadzenia działalności gospodarczej i miał duże zadłużenie – nie tylko z tytułu pożyczek od znajomych, ale także publicznoprawne. Sąd miał na względzie również i to, że świadek jest żoną dłużnika i matką pozwanej, a zatem jest bezpośrednio zainteresowana korzystnym dla niej rozstrzygnięciem. W pozostałym jednak zakresie zeznania świadka Sąd uznał za wiarygodne i przydatne dla rozstrzygnięcia.

Jednakowo Sąd ocenił zeznania świadka – dłużnika Z. T.. Zeznania tego świadka należało wziąć pod uwagę również w zakresie, w którym dotyczyły istnienia jego długu wobec powoda oraz tego, że obiecywał zwrócić powodowi zainwestowaną kwotę i nie kwestionował jej w dacie sporządzania oświadczenia. Za niewiarygodne natomiast Sąd uznał twierdzenia świadka o tym, że wysokość roszczenia powoda jest niższa, niż wskazana w oświadczeniu. Po pierwsze, okoliczność ta podniesiona została dopiero przez świadka i to dopiero pod koniec procesu, po drugie natomiast nielogiczne jest, że dłużnik podpisał oświadczenia, z którymi się nie zgadza, i obiecał zwrócić wskazaną tam kwotę, którą kwestionuje.

Należy jednak wskazać, że część zeznań świadków, dotycząca motywacji dłużnika co do dokonania darowizny, została pominięta jako niemająca znaczenia dla rozstrzygnięcia, o czym szerzej poniżej.

Sąd pominął zeznania świadka M. Ś., która nie miała istotnej wiedzy w sprawie, a większość informacji, którymi dysponowała, pochodziła od pozwanej bądź też opierała się na przypuszczeniach świadka, a nie na obserwacjach. Sąd pominął także zeznania świadka T. D., który nie posiadał żadnych informacji istotnych w sprawie i przyznał, że nie wie nic na temat umowy dłużnika z powodem i darowizn, a wiedzę co do długów dłużnika uzyskał od osób trzecich.

Zeznania świadka K. D. były nieprzydatne dla rozstrzygnięcia sprawy. Świadek wiedzę o okolicznościach istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy czerpała od osób trzecich lub ze swoich przypuszczeń, nie można było zatem uznać, że zeznania w tym zakresie są wiarygodne. Ponadto świadek jest córką dłużnika i siostrą pozwanej i w ocenie Sądu treść jej zeznań miała wyłącznie poprawić sytuację procesową pozwanej. Podobnie należało pominąć zeznania świadków M. D. i B. N. (2), którzy wprost deklarowali, że nie mają żadnej wiedzy w sprawie, a w szczególności, że nie są zorientowani w kwestiach darowizny oraz sytuacji finansowej dłużnika.

Sąd pominął dowód z zeznań B. N. (1), składanych w toku postępowania karnego na okoliczność jej nie wiedzy o złej sytuacji finansowej dłużnika (k. 191 i nast.). Za niewiarygodne należało uznać zeznania pozwanej, złożone w toku niniejszego procesu na tę samą okoliczność. Okoliczności te były bez znaczenia dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy, o czym szerzej poniżej.

Pominać należało również dowód z zeznań powoda, składanych w toku postępowania karnego m.in. na okoliczność powstania i istnienia wierzytelności. Pozwana wnosząc o przeprowadzenie tego dowodu twierdziła, że wierzytelności wykazane w niniejszym postępowaniu dokumentami w rzeczywistości nie istnieją. Przesłanka taka mogłaby podlegać badaniu np. w ramach postępowania o pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności, jednak jest zupełnie bez znaczenia dla rozstrzygnięcia niniejszego powództwa.

Jeśli zaś chodzi o wyrok karny, uniewinniający Z. T., to był on przydatny jedynie dla ustalenia, że Z. T. nie został skazany za przestępstwo zarzucane mu w akcie oskarżenia. W żadnej mierze jednak treść tego wyroku i ustalenia sądu karnego nie wiążą tutaj. Sądu w niniejszym postępowaniu. W orzecznictwie i piśmiennictwie dominuje bowiem pogląd, ustalony na gruncie art. 11 k.p.c., że prawomocny wyrok skazujący, w zakresie ustaleń faktycznych zawartych w jego sentencji co do popełnienia przestępstwa, ma moc wiążącą dla sądu w sprawie cywilnej. A contrario, wyrok, który skazujący nie jest (jak w tym przypadku) mocy takiej nie posiada.

Sąd zważył, co następuje:

W sprawie niniejszej bezspornym był fakt darowania przez Z. T. na rzecz B. N. (1) udziału w prawie użytkowania wieczystego nieruchomości gruntowej położonej w W. przy ul. (...), dla której jest prowadzona przez Sąd Rejonowy dla Warszawy Mokotowa w Warszawie księga wieczysta nr (...), wraz z udziałem w posadowionym na niej domu mieszkalnym na mocy umowy darowizny z 26 kwietnia 2012 roku, sporządzonej w formie aktu notarialnego zawartego przed notariuszem L. S. rep. (...). Bezsporne było także darowanie przez Z. T. pozwanej udziału w prawie własności lokalu użytkowego nr (...), wyodrębnianego z nieruchomości położonej w W. przy ul. (...), dla której prowadzona jest przez Sąd Rejonowy dla Warszawy Mokotowa w Warszawie księga wieczysta nr (...) na mocy umowy darowizny z 18 lutego 2013 roku, zawartej w formie aktu notarialnego sporządzonego przez notariusza K. Ł., rep. (...).

Okolicznościami spornymi było zaś to, czy w wyniku tej czynności Z. T. stał się niewypłacalny, a w konsekwencji czy działał z zamiarem pokrzywdzeniem wierzyciela, czy pozwana wiedziała o zamiarze dłużnika oraz czy powód w ogóle był wymagalnym wierzycielem Z. T..

Pozwana podnosiła bowiem, że nie miała wiedzy, że dłużnik Z. T. darując jej nieruchomość mógł działać z pokrzywdzeniem wierzycieli, gdyż była wówczas przekonana o jego dobrej kondycji finansowej. Nadto twierdziła, że wierzytelność powoda stanowi w istocie wzajemne rozliczenia powoda z dłużnikiem z tytułu uczestniczenia w prowadzeniu działalności gospodarczej.

Zajęcie stanowiska w powyższych kwestiach pozwoliło Sądowi ocenić czy roszczenie powoda jest zasadne.

Zgodnie z art. 527 § 1 k.c., gdy skutek czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową, każdy z wierzycieli może żądać uznania tej czynności za bezskuteczną w stosunku do niego, jeżeli dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli, a osoba trzecia o tym wiedziała lub przy zachowaniu należytej staranności mogła się dowiedzieć. Czynność prawna dłużnika jest dokonana z pokrzywdzeniem wierzycieli, jeżeli skutek tej czynności dłużnik stał się niewypłacalny albo stał się niewypłacalny w wyższym stopniu, niż był przed dokonaniem czynności (§ 2 ww. przepisu). Jeżeli skutek czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli uzyskała korzyść majątkową osoba będąca w bliskim z nim stosunku, domniemywa się, że osoba ta wiedziała, iż dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli (§ 3).

Istotą skargi pauliańskiej (art. 527 k.c.) jest pozbawienie wobec występującego ze skargą wierzyciela skuteczności określonej czynności prawnej. Odjęcie skuteczności wyraża się w możliwości dochodzenia przez wierzyciela zaspokojenia z oznaczonych przedmiotów majątkowych, mimo że przedmioty te do dłużnika nie należą, oraz znoszenia

egzekucji z tych przedmiotów przez osobę mającą aktualnie do nich prawo. Legitymowanym biernie w sprawie z powództwa wierzyciela nie jest dłużnik, lecz osoba trzecia, z którą dłużnik czynność prawną krzywdzącą wierzyciela przedsięwziął (art. 531 § 1 k.c.) albo osoba, na rzecz której osoba trzecia rozporządziła korzyścią majątkową uzyskaną w wyniku czynności prawnej z dłużnikiem (art. 531 § 2 k.c.). Jednocześnie, uwzględniając, że skarga pauliańska ma umożliwić zaspokojenie się wierzyciela z przedmiotu, do którego prawo przysługuje osobie trzeciej lub osobie kolejnej ubezskutecznieniu podlega ta czynność prawna, w wyniku której prawo do przedmiotu majątkowego należącego poprzednio do dłużnika (lub podlegającego włączeniu do majątku dłużnika) nabyła osoba trzecia lub osoba kolejna.

Ubezskutecznienie czynności prawnej obejmującej rozporządzenie przez osobę trzecią korzyścią majątkową uzyskaną w wyniku krzywdzącej wierzyciela czynności prawnej z dłużnikiem wymaga wykazania, że dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela, a osoba trzecia o tym wiedziała lub przy zachowaniu należytej staranności mogła wiedzieć (art. 527 k.c.) oraz, że o powyższych okolicznościach wiedziała osoba, na rzecz której rozporządzenie nastąpiło (art. 531 § 2 k.c.). Udowodnieniu pierwszej z wymienionych przesłanek służy skuteczne wytoczenie powództwa przeciwko osobie trzeciej o uznanie za bezskuteczną wobec powodowego wierzyciela czynności prawnej pomiędzy dłużnikiem a tą osobą trzecią (art. 531 § 1 k.c.), albo skuteczne przedstawienie w procesie przeciwko kontrahentowi osoby trzeciej dowodów wskazujących na działanie dłużnika i osoby trzeciej ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela. Dla uznania za bezskuteczną wobec wierzyciela występującego ze skargą pauliańską czynności pomiędzy kontrahentem osoby trzeciej rozporządzającej uzyskaną korzyścią majątkową a tą osobą wymagane jest ponadto wykazanie, że kontrahent miał pozytywną wiedzę o tego rodzaju świadomości dłużnika i osoby trzeciej, jaką przewiduje art. 527 § 1 k.c.

Niewypłacalność, o której mowa w art. 527 § 2 k.c., to aktualny brak możliwości wywiązywania się ze zobowiązań finansowych. Oznacza on taki obiektywny stan majątku dłużnika, wykazany wszelkimi dostępnymi środkami dowodowymi, w których egzekucja prowadzona zgodnie z przepisami k.p.c. nie może przynieść zaspokojenia wierzytelności pieniężnej przysługującej od dłużnika (wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 19.11.1997 r.; I ACa 737/97; Apel.-W-wa 1998/4/36). Zatem z art. 527 § 2 k.c. można wywnioskować, że do pokrzywdzenia wierzyciela dochodzi wówczas, gdy skutek czynności prawnej dłużnik stał się niewypłacalny albo stał się niewypłacalny w wyższym stopniu niż był przed dokonaniem czynności. Przy czym dłużnik jest niewypłacalny, gdy cały jego majątek nie wystarcza na pokrycie długów, jednak niewypłacalność ta musi mieć charakter rzeczywisty, a nie hipotetyczny.

Przedmiotem ochrony w art. 527 k.c. jest wierzytelność pieniężna istniejąca i zaskarżalna (a więc mogąca być przedmiotem roszczenia dochodzonego przed sądem) w chwili dokonania zakwestionowanej czynności prawnej i wytoczenia powództwa, która nie musi być wymagalna ani ostatecznie sprecyzowana co do wysokości, jak również nie musi być stwierdzona wyrokiem. Wierzytelność ta, jako prawo podmiotowe wierzyciela do żądania od dłużnika świadczenia (art. 353 k.c.), musi jedynie istnieć w chwili podjęcia kwestionowanej czynności i w chwili wytoczenia powództwa.

Przenosząc powyższe rozważania na grunt sprawy niniejszej w pierwszej kolejności stwierdzić należy, iż skutek czynności prawnej, tj. obu umów darowizny dłużnika – Z. T., dokonanych z pokrzywdzeniem wierzyciela – K. L., osoba trzecia – B. N. (1), będąca córką Z. T., uzyskała korzyść majątkową. Stała się bowiem użytkownikiem wieczystym części nieruchomości gruntowej położonej przy ul. (...) i współwłaścicielem wybudowanego na tej nieruchomości domu oraz współwłaścicielem lokali użytkowych przy ul. (...).

W okolicznościach sprawy nie budzi również wątpliwości, że wierzytelności K. L. wobec Z. T. istniały zarówno w chwili dokonywania kwestionowanych darowizn, jak i w momencie wytoczenia powództwa. W dacie dokonywania darowizn zostały one potwierdzone uznaniem długu przez Z. T., który złożył w dniu 26 maja 2011 roku i 1 stycznia 2012 roku oświadczenia ci do ich wysokości (odpowiednio 83.420 € i 93.430 €) oraz zobowiązał się do ich spłaty. Wierzytelność istniała również w chwili wniesienia powództwa, co wynika z prawomocnego nakazu zapłaty z 14 lipca 2015 roku, wydanym w sprawie o sygn. I Nc 153/15, w którym Sąd Okręgowy w Warszawie I Wydział Cywilny nakazał dłużnikowi Z. T. zapłacić powodowi całą dochodzoną przez niego kwotę w wysokości 101.016,72 € oraz kwotę 12.513 zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

W dacie dokonywania darowizny dłużnik był świadomy swojego zadłużenia, o czym świadczy m.in. podpisane przez niego oświadczenie. Istnieniu długu Z. T. nie zaprzeczał, a nawet przyznał, że nigdy nie zwrócił powodowi zainwestowanych w jego działalność pieniędzy. Istotne jest również, że w 2011 roku powód poinformował dłużnika, iż oczekuje zwrotu pieniędzy. Co najmniej od tego momentu dłużnik wiedział o istnieniu swojego zobowiązania i znał jego wysokość. Składając zeznania w charakterze świadka, dłużnik kwestionował jednak wysokość swojego zobowiązania, co ma w zasadzie znaczenie wtórne. Po pierwsze, wierzytelność powoda stwierdzona została prawomocnym nakazem zapłaty. Po drugie nielogiczne jest, dlaczego dłużnik podpisał oświadczenie o wysokości długu, nie kwestionując wówczas jego wysokości i obiecując rzetelną spłatę, skoro w jego ocenie kwota podlegająca zwrotowi winna być znacznie niższa.

Niewątpliwie również dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia powoda. Dłużnik pomimo wiedzy co do wysokości swojego zobowiązania darował, nie będąc do tego przymuszony okolicznościami i bez szczególnej podstawy, przedmiotowe nieruchomości swojej córce, pozbawiając powoda zaspokojenia. Pozwana twierdziła wprawdzie, że Z. T. był wypłacalny, gdyż posiadał inny majątek, z którego mógłby zaspokoić wierzyciela, a prowadzona przez niego działalność przynosiła wysokie zyski. Nie można jednak pominąć, że już w dacie dokonywania darowizny, wobec dłużnika toczyły się dwa postępowania egzekucyjne z wniosku Zarządu Gospodarowania (...). Jedna z tych egzekucji okazała się bezskuteczna, a druga częściowo bezskuteczna. Od 2010 roku narastało również zadłużenie publicznoprawne Z. T.. Świadczy to o tym, że dłużnik – wbrew twierdzeniom pozwanej – już wówczas był niewypłacalny.

Pozwana podnosiła, że darowizna została dokonana w ramach ustaleń rodzinnych. Jedna z córek dłużnika miała przejąć część majątku, a druga – pozwana – drugą część, w tym darowane nieruchomości. Nie można oczywiście wykluczyć, że dokonując darowizny dłużnik wywiązywał się z obietnicy złożonej pozwanej co do równego podziału swojego majątku między obie córki, ale okoliczność ta nie ma znaczenia w świetle ustalonego w sprawie stanu faktycznego. Dłużnik wiedział o zadłużeniu, musiał więc mieć świadomość, że zbycie istotnego składnika majątku wpłynie negatywnie na jego wypłacalność, a w konsekwencji na możliwość zaspokojenia wierzyciela. Jego wewnętrzna motywacja jest wobec tego nieistotna.

W ocenie Sądu niewątpliwie uzasadnia to stwierdzenie, iż dłużnik, dokonując darowizny, działał ze świadomością pokrzywdzenia powoda, będąc świadomy swojej niewypłacalności. Miał bowiem wiedzę zarówno o zadłużeniu w stosunku do ZGN, jak i wobec powoda oraz o bezskutecznie prowadzonych wobec niego postępowaniach egzekucyjnych. Musiał zatem mieć świadomość, że darowane nieruchomości stanowią jedyne wartościowe składnik jego majątku z których mogła być prowadzona egzekucja przysługującej powodowi wierzytelności. Z uwagi na powyższe powód, jako wierzyciel, uprawniony był żądać uznania tej umowy darowizny za bezskuteczną w stosunku do niego, gdyż dłużnik Z. T. działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela (powoda).

W realiach niniejszej sprawy do uznania powództwa za uzasadnione nie jest niezbędne nawet badanie trzeciej z przewidzianej przepisem art. 527 k.c. przesłanek, tj. wiedzy osoby, na rzecz której nastąpiło przysporzenie o działaniu z pokrzywdzeniem wierzycieli, o czym w dalszej części uzasadnienia.

Należy jednakże wskazać, że opierając się na domniemaniu zwartym w art. 527 § 3 k.c., które może być zastosowane względem każdej osoby, o ile w konkretnym przypadku stopień wzajemnych powiązań zachodzących z tytułu więzów rodzinnych, przyjaźni, wdzięczności, wspólnych interesów itp. pozwala uznać, że są to stosunki bliskie (por. wyrok SN z dnia 10 kwietnia 1964 r., III CR 39/64, OSNC 1965, nr 5, poz. 75), stwierdzić można, iż pozwana (córka dłużnika) widziała lub mogła się dowiedzieć o pokrzywdzeniu wierzycieli.

Niemniej jednak, w realiach niniejszej sprawy, okoliczność czy pozwana wiedziała, że dłużnik działa z pokrzywdzeniem wierzyciela, nie jest istotna. Należy bowiem wskazać, że czynność prawna, dokonana z pokrzywdzeniem wierzyciela, tj. darowizna dokonana przez Z. T. na rzecz powoda, dokonana została pod tytułem darmym. W sytuacji gdy bezpłatne korzyści przypadają osobom bliskim dłużnika, należy zastosować wyłącznie art. 528 k.c. jako przepis dalej idący, z pominięciem art. 527 § 3 k.c., a wnioski dowodowe zmierzające do obalenia domniemania z art. 527 § 3 k.c. powinny

ulec oddaleniu jako dotyczące faktów niemających znaczenia dla sprawy (wyr. SA w Warszawie z 8.7.2014 r., VI ACa 1655/13, Legalis).

Zgodnie zaś z art. 528 k.c., jeżeli wskutek czynności prawnej dokonanej przez dłużnika z pokrzywdzeniem wierzycieli osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową bezpłatnie, wierzyciel może żądać uznania czynności za bezskuteczną, chociażby osoba ta nie wiedziała i nawet przy zachowaniu należytej staranności nie mogła się dowiedzieć, że dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli.

Korzyść uzyskana bezpłatnie to korzyść, za którą osoba trzecia nie spełniła ani nie zobowiązała się spełnić ekwiwalentnego świadczenia w ramach tego samego lub innego stosunku prawnego (nie chodzi zatem o nieodpłatność rozumianą czysto formalnie; tak trafnie wyr. SN z 12.6.2002 r., III CKN 1312/00, Legalis; wyr. SN z 16.9.2011 r., IV CSK 624/10, Legalis). Oceny, czy ewentualne inne świadczenie stanowi odpowiednią odpłatę za korzyść uzyskaną wskutek zaskarżonej czynności należy dokonywać z punktu widzenia obiektywnego, nie zaś z punktu widzenia samych stron. Najczęstsze przykłady korzyści uzyskanych bezpłatnie to przypadki darowizny, nieodpłatnego zwolnienia z długu, nabycia pierwotnego prawa, które było możliwe dzięki temu, że dłużnik wcześniej tego prawa się zrzekł.

Czynność prawna (a w zasadzie czynności prawne), dokonana przez dłużnika Z. T. na rzecz pozwanej B. N. (1), tj. darowizna, dokonana została bezpłatnie. Wiedza pozwanej o pokrzywdzeniu wierzycieli Z. T. nie jest zatem konieczna do uznania czynności prawnej za bezskuteczną.

W konsekwencji należy stwierdzić, że zostały spełnione przesłanki zawarte tak w art. 527 § 1 i 2 k.c., jak i w art. 528 k.c. Z tego względu powództwo było uzasadnione.

Z uwagi na powyższe, na podstawie wyżej powołanych przepisów, Sąd orzekł jak w punkcie I sentencji wyroku, uznając za bezskuteczną w stosunku do powoda umowę darowizny zawartą 26 kwietnia 2012 roku w W. przed notariuszem L. S., rep. (...), pomiędzy niewypłacalnym dłużnikiem Z. T. jako darczyńcą oraz pozwaną jako obdarowaną z pokrzywdzeniem powoda wraz z równoczesnym ustanowieniem przez pozwaną na rzecz dłużnika służebności osobistej w postaci dożywotniego, nieodpłatnego prawa zamieszkania w objętym darowizną budynku mieszkalnym i korzystania ze wszystkich znajdujących się w nim urządzeń do wysokości przysługującej powodowi względem Z. T. wierzytelności objętej nakazem zapłaty Sądu Okręgowego w Warszawie I Wydziału Cywilnego z 14 lipca 2015 roku, wydanym w sprawie I Nc 153/15 (101.016,72 € wraz z ustawowymi odsetkami oraz 12.513 zł zwrotu kosztów procesu) oraz kosztami bezskutecznej egzekucji w wysokości 2.018,85 zł, przyznany prawomocnym postanowieniem Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym dla Warszawy Pragi Północ w Warszawie J. B. o umorzeniu egzekucji Km 7143/15 z 5 kwietnia 2016 roku.

Jednocześnie jednak, mimo że spełnione zostały powyższe przesłanki, nie zasługiwało na uwzględnienie powództwo w zakresie punktu 2., tj. w części dotyczącej uznania za bezskuteczną w stosunku do powoda umowy darowizny zawartej 18 lutego 2013 roku w W. przed notariuszem L. S., rep. (...), pomiędzy niewypłacalnym dłużnikiem Z. T. jako darczyńcą oraz pozwaną jako obdarowaną. Umowa taka nie została zawarta. W tej dacie i pod tym numerem repertorium pozwana zawarła z dłużnikiem umowę darowizny, lecz nie przed notariuszem L. S., a przed notariuszem K. Ł.. Powód, reprezentowany przez profesjonalnego pełnomocnika, mimo dwukrotnego wezwania nie sprecyzował żądania w zakresie punktu 2. pozwu w sposób pozwalający na uwzględnienie powództwa. Z tego względu powództwo częściowo należało oddalić.

O kosztach Sąd orzekł na podstawie art. 98 k.p.c., rozdzielając te koszty po równo pomiędzy strony z uwagi na fakt, że żądanie powoda zostało uwzględnione w połowie. Jednocześnie na podstawie art. 108 k.p.c. polecono ich szczegółowe rozliczenie referendarzowi sądowemu.

Z uwagi na trwający stan pandemii (...)19, mając na względzie fakt, że postępowanie dowodowe zostało przeprowadzone w całości, a strony złożyły swoje stanowiska na piśmie, na podstawie art. 15zsz² ustawy z dnia 2 marca 2020 roku o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem (...)19,

innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (Dz.U. z 2020 r. poz. 374, t.j. Dz.U. z 2020 r. poz. 1842) wyrok w sprawie wydano na posiedzeniu niejawnym.

Mając powyższe na względzie, na podstawie powyżej powołanych przepisów, Sąd orzekł jak w sentencji.

SSO Kinga Kubuj

ZARZĄDZENIE

(...)

SSO Kinga Kubuj